

یادداشتی به بهانه سفر رئیس جمهور به مصر

نویسنده امید علی پور

سردبیر سایت های مجمع جهانی تقریب مذاهب

روابط ایران و مصر در طول تاریخ معاصر، به دلیل عوامل مختلف سیاسی، مذهبی و منطقه‌ای با فراز و نشیب‌های زیادی روبه‌رو بوده است. از زمان انقلاب اسلامی ایران در ۱۹۷۹، روابط دو کشور به دلیل اختلافات سیاسی و مواضع متفاوت در مسائل منطقه‌ای، به‌ویژه در قبال رژیم صهیونیستی و سیاست‌های منطقه‌ای مصر تحت تأثیر قرار گرفت. با این حال، در سال‌های اخیر، فضای جدیدی برای بهبود روابط ایران و مصر به وجود آمده که می‌تواند، فرصت‌هایی جدید برای همکاری‌های دینی و فرهنگی ایجاد کند.

۱. تاریخچه روابط ایران و مصر

روابط ایران و مصر پس از انقلاب اسلامی ایران، به دلیل پیمان کمپ دیوید و مواضع مصر در قبال

اسرائیل، وارد دوره‌ای از تنش و سردی شد. مصر یکی از نخستین کشورهای عربی بود که در سال ۱۹۷۹ با اسرائیل پیمان صلح امضا کرد و این موضع با سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران که به‌ویژه مخالف هرگونه رابطه با اسرائیل است، در تضاد قرار گرفت.

در دهه‌های بعد، برخی تلاش‌ها برای بهبود روابط انجام شد، از جمله سفرهای دیپلماتیک مقامات ایرانی و مصری، اما موانع سیاسی و امنیتی همواره مانع از توسعه روابط دو کشور در سطحی پایدار شده است. در این میان، مسائل منطقه‌ای و جهانی از جمله بحران‌های خاورمیانه، جنگ سوریه، مبارزه با تروریسم و منازعات کشورهای عربی نیز بر روابط دو کشور تأثیر گذاشته است.

۲. چالش‌های موجود در روابط ایران و مصر

الف. تفاوت‌های مذهبی و فرهنگی

اگرچه ایران و مصر هر دو کشورهای مسلمان هستند، تفاوت‌های مذهبی میان شیعه و سنی در این دو کشور، به‌ویژه در زمینه‌هایی همچون دیدگاه‌ها نسبت به مسئله خلافت و رهبری دینی، یکی از موانع عمده در روابط آنها به شمار می‌آید. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بر این باور است که این تفاوت‌ها نباید مانعی برای همکاری‌های اسلامی و دینی میان کشورها باشد. بلکه باید به‌عنوان فرصتی برای تقویت گفت‌وگوی میان مذاهب اسلامی و کاهش تفرقه‌های مذهبی در دنیای اسلام استفاده شود.

ب. مسائل سیاسی و امنیتی منطقه‌ای

سیاست‌های منطقه‌ای مصر، به‌ویژه در قبال کشورهای خاورمیانه، همواره در تضاد با برخی از مواضع ایران قرار داشته است. به‌ویژه در مسائلی مانند بحران سوریه، نقش عربستان سعودی در منطقه و همچنین مسأله فلسطین، مواضع دو کشور متفاوت بوده است. این اختلافات باعث شده که همکاری‌های دو کشور در سطح اقتصادی و سیاسی با چالش‌هایی روبه‌رو باشد. در عین حال، بسیاری از تحلیلگران معتقدند که ایران و مصر می‌توانند در زمینه‌های مشترک امنیتی و اقتصادی، مانند مقابله با تروریسم و همکاری در زمینه انرژی، به نتایج مثبتی دست یابند.

ج. تعاملات در حوزه بین‌المللی

در سطح بین‌المللی، ایران و مصر به دلیل مواضع متفاوت در سازمان‌های بین‌المللی و مسائل جهانی، همواره در برخی از مسائل دچار اختلاف بوده‌اند. ایران به‌عنوان یکی از کشورهای بزرگ منطقه و عضو فعال سازمان‌های اسلامی مانند مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، نقش مهمی در سیاست‌های منطقه‌ای ایفا می‌کند، در حالی که مصر با رویکردهای مختلفی در قبال مسائل جهانی، به‌ویژه در سازمان ملل و اتحادیه عرب، ظاهر شده است.

۳. فرصت‌ها برای همکاری‌های اسلامی

با وجود چالش‌ها، ایران و مصر به‌عنوان دو کشور بزرگ اسلامی، ظرفیت‌های زیادی برای همکاری در راستای تقویت وحدت و تقریب مذاهب اسلامی دارند. برخی از این فرصت‌ها عبارتند از:

الف. توسعه دیپلماسی فرهنگی و مذهبی

ایران و مصر هر دو دارای تاریخ و فرهنگ اسلامی غنی هستند که می‌تواند به‌عنوان یک نقطه مشترک برای تقویت همکاری‌های فرهنگی و مذهبی مورد استفاده قرار گیرد. در این میان، الازهر به‌عنوان بزرگ‌ترین مرکز علمی و دینی اهل سنت در جهان اسلام، می‌تواند نقش مهمی در تسهیل گفت‌وگو و همکاری‌های دینی میان ایران و مصر ایفا کند. این نهاد علمی می‌تواند به‌ویژه در زمینه برگزاری کنفرانس‌ها، انتشار آثار علمی و دینی، و ایجاد فضایی برای گفت‌وگوی دینی میان علمای شیعه و سنی کمک کند.

الازهر به‌دلیل جایگاه رفیع خود در دنیای اسلام، می‌تواند در ایجاد اجماع بر سر مسائل دینی و فرهنگی اسلامی نقش بسزایی داشته باشد. همکاری‌های مشترک میان الازهر و مؤسسات دینی ایران می‌تواند به ترویج اسلام معتدل و کاهش افراط‌گرایی کمک کند. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی می‌تواند در این زمینه با همکاری با الازهر، زمینه‌های لازم برای گفت‌وگو و همکاری‌های دینی را فراهم سازد.

ب. همکاری‌های اقتصادی

با توجه به چالش‌های اقتصادی که هر دو کشور با آن مواجه هستند، همکاری‌های اقتصادی و تجاری می‌تواند به یکی از محورهای مهم روابط ایران و مصر تبدیل شود. این همکاری‌ها می‌تواند در زمینه‌هایی مانند انرژی، کشاورزی، صنعت، و گردشگری صورت گیرد. تقویت روابط اقتصادی بین دو کشور، می‌تواند منجر به توسعه مناطق مشترک و افزایش قدرت چانه‌زنی دو کشور در سطح بین‌المللی شود.

در شرایط کنونی که جهان اسلام با تهدیداتی چون افراط‌گرایی، تروریسم و بحران‌های منطقه‌ای روبه‌رو است، همکاری‌های ایران و مصر در راستای تقویت وحدت مسلمانان و مقابله با این تهدیدات می‌تواند از اهمیت زیادی برخوردار باشد. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های خود، به‌ویژه در سطح دیپلماتیک، زمینه‌ساز ایجاد همکاری‌های مشترک میان ایران و مصر در راستای مقابله با افراط‌گرایی و ایجاد امنیت و ثبات در منطقه باشد.

۴. نتیجه‌گیری

رابطه ایران و مصر، با وجود چالش‌ها و اختلافات سیاسی، از ظرفیت‌های فراوانی برای همکاری در زمینه‌های مختلف، برخوردار است. همکاری‌های علمی، فرهنگی و دینی میان دو کشور، به‌ویژه با استفاده از ظرفیت‌های بخش‌های علمایی شیعه و سنی اعم حوزه‌های علمیه، ال‌زهر و مراکز همسو در این میان به‌عنوان مراکز علمی و دینی برجسته، می‌تواند در جهت تقویت وحدت اسلامی و کاهش تفرقه‌های مذهبی مؤثر باشند. در نهایت، تقویت روابط ایران و مصر می‌تواند به‌عنوان یک گام مهم در راستای تحقق اهداف تقریب مذاهب اسلامی و ایجاد همبستگی میان کشورهای مسلمان در برابر چالش‌های جهانی مطرح شود.